

Поэзия Марка Шагала довольно разнообразная. Автор в своих произведениях затрагивает темы, актуальные и по сегодняшней день. Например, в стихотворении «Первый учитель» Марк Шагал обращается к теме «памяти»: *«Сквозь времена и расстоянья / ко мне спешит учитель мой: / – Тебе я отдал свои знания, / теперь ко мне ты – ни ногой... / Нет моего учителя, его борода нет, / мольберта нет. Его убил злодей, / являясь украдкой. /*

И утащила черная лошадка / навеки ребе старого, куда-то / на тот свет. / Погасла лампа, и туман вошёл, / и дом стоит, померкнув, / через дорогу – истукан / застыл, на палку запертая церковь. / Твои портреты – местные евреи – / лежат в грязи, по ним хвостом метёт свинья... / И горько я, учитель, сожалею, / что одного оставил там тебя» [1].

В стихотворении трижды повторяется отрицание «нет», что усиливает эффект утраты. Образ чёрной лошади, вероятно, неслучаен. Часто это животное понимали в мифологии как проводника в загробный мир. «Погасла лампа», – ещё один символ завершения жизни, земного пути человека, о котором вспоминает поэт.

Автор говорит нам о том, что, к сожалению, о многих родных, о многих талантливых людях мы вспоминаем только после их смерти. Но их имена навсегда остаются в нашей памяти и продолжают жить в сердцах многих людей.

Заключение. Подводя итоги, можно с уверенностью сказать, что поэзия Марка Шагала – это ещё одна грань таланта художника, который эмоционально отзывался на события своей жизни. Чтобы максимально точно передать все свои эмоции, чувства, переживания, автор использует в произведениях различные приёмы художественной выразительности: эпитеты (*сладкого напева, новая скрижаль, безвестная могила, синее мирозданье*), сравнения (*как мёд*), метафоры (*душа молчит, слеза жжёт, солнце льёт лучами*), инверсии (*не водит облак, наполнит темнота, спускается Давид*) и символы.

Отметим, что Марк Шагал довольно часто обращается в произведениях к образу смерти. Это хорошо читается в стихотворениях «Белла», «Мой народ», «Твой зов», «Первый учитель» и многих других. Благодаря введению данного образа в свою поэзию Марк Шагал ещё раз заставляет нас задуматься о насущных проблемах, о быстротечности жизни.

Таким образом, можно сделать вывод, что через многочисленные символы-образы своей поэзии автор указывает на то главное, значимое, что определяет земное бытие человека.

1. Стихи Марка Шагала URL: <https://www.m-chagall.ru/tvorchestvo/poehziija.html> – Дата доступа 09.03.2024.

2. Гладкова, Г. А. Айчынная і сусветная літаратура : вучэб.-метад. комплекс для студэнтаў неспец. фак. дзённай і завочнай форм навучання / Г. А. Гладкова ; М-ва адукацыі РБ, УА "ВДУ імя П. М. Машэрава", Каф. беларус. літ. – Віцебск : УА "ВДУ імя П. М. Машэрава", 2008. – 88 с. URL: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/2669>

МАТЭРЫЯЛЬНАЕ СТАНОВІШЧА ЧАЛАВЕКА ПРАЗ ПРЫЗМУ РЕГІЯНАЛЬНЫХ ПАРЭМІЯЛАГІЧНЫХ АДЗІНАК

Балыка В.С.,

студэнтка 4 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

Научный руководитель – Семянькова Г.К., канд. філал. навук, дацэнт

У беларускім мовазнаўстве праца па даследаванні рэгіянальнай парэміялогіі Віцебскай вобласці пачалася адносна нядаўна. Так, супрацоўнікі кафедры беларускай і рускай філалогіі Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П.М. Машэрава, студэнты факультэта гуманітарныя і моўных камунікацый названай установы займаюцца распрацоўкай навукова-даследчай тэмы “Функцыянаванне сучаснай беларускай мовы

ў вуснай камунікацыі і пісьмовым тэксце: сацыяльна-дзяржаўны, нацыянальна-культурны і краязнаўча-рэгіянальныя параметры” (у межах задання “Беларуская мова: этналінгвістычны, сацыялінгвістычны і лінгвакультуралагічны аспекты даследавання”), зарэгістраванай на 2021–2025 гг. (нумар дзяржрэгістрацыі 20210458 ад 31.03.2021).

У межах гэтай тэмы вядзецца работа па вывучэнні рэгіянальных парэміялагічных адзінак, што функцыянуюць у вусным маўленні жыхароў Віцебскай вобласці. Даследаванне дыялектнай фразеалогіі з’яўляецца сёння актуальным і перспектыўным напрамкам сучаснага беларускага мовазнаўства. *Актуальнасць* прапанаванага артыкула выклікана магчымасцю ўвядзення ў навуковы ўжытак арыгінальнага, пакуль нікім не вывучанага народна-дыялектнага фразеалагічнага матэрыялу. *Мэта* артыкула – аналіз рэгіянальных парэмій, якія адлюстроўваюць матэрыяльнае становішча чалавека, у семантычным і структурным планах.

Матэрыял і метады. Даследаванне праводзілася на аснове матэрыялу, сабранага ў населеных пунктах трох раёнаў Віцебскай вобласці – Глыбоцкі, Ушацкі, Шаркаўшчынскі. Асноўнымі метадамі даследавання з’яўляюцца апісальны метады і метады сістэмнага аналізу.

Вынікі і іх абмеркаванне. У гаворках жыхароў Віцебскай вобласці значнае месца займаюць рэгіянальныя фразеалагічныя і парэміялагічныя адзінкі, што характарызуюць матэрыяльнае становішча чалавека. У прапанаваным артыкуле прааналізуюць семантычныя групы, у склад якіх уваходзяць народна-дыялектныя выразы з кампанентам *грошы*, устойлівыя адзінкі, што называюць багатых людзей, фраземы, якія апісваюць беднага чалавека.

Калі мы хочам сказаць пра багатага чалавека, то ў большасці выпадкаў выкарыстоўваем назоўнік *грошы*. У сабраным намі матэрыяле сустрэліся прыклады выказаў, якія характарызуюць багатага чалавека і ў склад якіх уваходзіць назоўнік грошы: *Грошы пайшлі да раскошы* (тлумачэнне прыказкі наступнае: калі чалавек стаў багатым, то пачаў жыць вельмі добра; ключавыя словы парэміі – назоўнікі *грошы*, *раскоша* ‘празмерны дастатак, багацце’); выраз *За свой грош усюды харош* выкарыстоўваецца ў выпадках, калі чалавек адказвае толькі за свае даходы і расходы.

Прыметнік *багаты* мае некалькі значэнняў. Пры характарыстыцы чалавека трэба ўлічваць наступнае значэнне: багаты – гэта ‘які жыве ў поўным дастатку, валодае вялікай маёмасцю, грашовымі сродкамі, заможны’ [4, с. 36]. Да ўстойлівых выказаў, якія характарызуюць багатага чалавека, намі аднесены наступныя прыклады: *паня бяльмонцкая* ‘пра багатую, заможную жанчыну’: *Ты жывеш, як паня бяльмонцкая* (вёска Кубелеўшчына Шаркаўшчынскага раёна); *убрацца ў пер’е* ‘дасягнуць даросласці, увайсці з сілу, у грошы’; *Як убярэцца ў пер’я, і на матку забудзіцца* (пасёлак Ушачы Ушацкага раёна); *узбіцца на лыжы* ‘заняць высокую службовую пасаду’: *Другі срок на лыжы ўзбіўся* (вёска Чарневічы Глыбоцкага раёна).

Прааналізаваны вышэй матэрыял паказвае, што ў беларусаў багаты чалавек асацыюецца з грашамі, з высокім сацыяльным становішчам.

Беднасць – гэта характарыстыка эканамічнага становішча індывіда або сацыяльнай групы, пры якім яны не могуць задаволіць пэўнае кола мінімальна патрэб, неабходных для жыцця, захавання працаздольнасці, працягу роду. Слова *бедны*, калі мы характарызуем чалавека, мае наступнае значэнне: ‘які не мае або мае вельмі мала сродкаў на жыццё’ [4, с. 40].

Прыкладам прыказкі пра беднага чалавека з’яўляецца выраз *Калі кішэнь сухі, тады й суд глухі*. Тлумачэнне прыведзенай парэміі наступнае: ‘калі ў чалавека няма грошай, то ён не зможа адкупіцца’. Парэміялагічная адзінка ўяўляе складаназалежны сказ з даданай часткай умовы.

Заклучэнне. Такім чынам, аналіз рэгіянальных устойлівых выказаў, што служаць для апісання матэрыяльнага становішча чалавека, дазволіў выдзеліць некалькі

семантычных груп, сярод якіх найбольш пашыранай па колькасці кампанентаў з'яўляецца група фразеалагізмаў, што апісваюць багатых людзей. Гэты від выслоўяў – адна з крыніц ведаў пра ментальную культуру і сістэму каштоўнасцеў беларусаў. Ужыванне такіх адзінак уласціва прадстаўнікам старэйшага і сярэдняга ўзросту.

1. Дзядова, А.С. Чалавек у лустэрку беларускай фразеалогіі і парэміялогіі : манаграфія / А.С. Дзядова. – Віцебск : ВДУ імя П.М. Машэрава, 2013. – 162 с. – Рэжым доступу: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/3208>. Дата звароту: 11.03.2024.

2. Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны : у 2 ч. / Л. І. Злобін (рэд.) [і інш.]. – Віцебск : УА “ВДУ імя П. М. Машэрава”, 2012. – Ч. 1. – 304 с. – Рэжым доступу: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/14704>. Дата звароту: 11.03.2024.

3. Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны : у 2 ч. / склад. : Г.К. Семянькова, Т.А. Грачыха, А.С. Дзядова [і інш.] ; пад рэд. А.С. Дзядовой. – Віцебск : ВДУ імя П.М. Машэрава, 2014. – Ч. 2. – 358 с. – Рэжым доступу: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/14042>. Дата звароту: 11.03.2024.

4. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : больш за 65000 слоў / уклад. : І.Л. Капылоў [і інш.] ; пад рэд. І.Л. Капылова. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2016. – 968 с.

СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ ПЕРСОНАЛЬНОГО ДЕЙКСИСА В РУССКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ

Барінова Г.Д.,

студентка 4 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь

Научный руководитель – Вардомацкий Л.М., канд. филол. наук, доцент

Все языки мира располагают определённым набором средств, который помогает ориентироваться в пространстве и времени, указывать на предметы, события и участников коммуникации. Это явление называется дейксисом и является универсальным для всех естественных языков, однако может иметь различные способы выражения.

Цель исследования – изучить средства выражения персонального дейксиса в русском и английском языках. Актуальность работы заключается в определении основных средств выражения персонального дейксиса и способов их употребления в русском и английском языках.

Материал и методы. Материал для исследования получен в результате изучения специализированной литературы и научных статей по теме. В основе работы лежит описательный метод исследования полученного материала, а также сравнительно-сопоставительный анализ примеров употребления персонального дейксиса в русском и английском языках.

Результаты и их обсуждение. Под дейксисом понимается локализация и идентификация лиц, предметов, событий, процессов и действий, о которых говорится или на которые ссылаются, относительно пространственно-временного контекста, создаваемого и поддерживаемого актом высказывания и участием в нём, как правило, одного говорящего и, по крайней мере, одного адресата [1, с. 637].

Традиционно выделяют персональный (*я, ты, мы*), временной (*сейчас, сегодня, завтра*) и пространственный (*там, здесь*) дейксис.

Персональный дейксис является частным случаем предметного. Предметный дейксис ссылается на явления, отношения и процессы, упоминаемые в различные моменты общения. Элементы персонального дейксиса несут в себе различную информацию, например, социальный статус, пол, отношения между коммуникантами.

К средствам выражения персонального дейксиса относятся: местоимения 1-го и 2-го лица [**Я** пишу эту работу]; указательные местоимения [А. показывает Б. фотографии; Б. спрашивает, указывая на одно из лиц на фотографии: А **это** кто такой?]; местоимения 3-го лица, сопровождаемые эксплицитным указательным жестом (рукой, головой, глазами и т.п.) [Учитель собирается наказать одного из дерущихся школьников, а тот возражает: Это все **он** начал (показывая рукой на одного из своих противников по драке)] [2].